

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

АКИМОВА Ольга Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси: розвиток логічного мислення майбутніх учителів засобами інтерактивних технологій.

РОМАЩУК Ольга Ігорівна – асистент кафедри методики навчання іноземних мов Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси: розвиток логічного мислення майбутніх учителів засобами інтерактивних технологій.

ДЯЧЕНКО Максим Олегович – аспірант, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси: розвиток логічного мислення майбутніх учителів засобами інтерактивних технологій.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

AKIMOVA Olha Viktorivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University.

Scientific interests: development of logical thinking of future teachers using interactive technologies.

ROMASHCHUK Olha Ihorivna – assistant professor of foreign language teaching methods, Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsiubynskyi.

Scientific interests: development of logical thinking of future teachers using interactive technologies.

DIACHENKO Maksym Olehovych – Postgraduate, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University.

Scientific interests: development of logical thinking of future teachers using interactive technologies.

Стаття надійшла до редакції 26.08.2023 р.

УДК 37.018.1(477-65-21)"19"

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-209-423-428

ВАСЮТИНСЬКА Єлена Артурівна –

викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 1 Донецького державного університету внутрішніх справ

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3967-0269>

e-mail: lenar@i.ua

ДІЯЛЬНІСТЬ ПРИВАТНИХ ЄВРЕЙСЬКИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ НА ЄЛИСАВЕТГРАДСЬКІЙ НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

У статті розглянуто особливості діяльності приватних єврейських навчальних закладів на Єлисаветградщині на початку ХХ століття.

З'ясовано, що в історії розвитку системи освіти на Єлисаветградщині на початку ХХ ст. вагома роль належала громадськості міста, приватній ініціативі щодо відкриття навчальних закладів приватного спрямування. Приватні єврейські навчальні заклади стали одними з найкращих навчальних закладів в Херсонській губернії. Вони вирізнялися серед інших освітніх інституцій краю оригінальними підходами до організації навчально-виховного процесу, прекрасним підбором висококваліфікованих педагогів та класних наставників, користувалися певною свободою творчості при виборі методів та прийомів навчання та виховання.

Провідною ознакою формування системи приватної єврейської освіти на Єлисаветградщині була її соціально-педагогічна значущість, яка характеризувалася співвідношенням педагогічних цілей з методами, внутрішнім розпорядком, змістом і управлінням навчальним процесом у приватних навчальних закладах.

Необхідно відзначити активність громадської ініціативи щодо доповнення змісту навчання в єврейських приватних навчальних закладах розвиваючим, гуманітарним та практичним напрямками.

З'ясовано, що ці приватні освітні інституції користувалися популярністю серед населення. Вони приваблювали учнів ефективною організацією навчально-виховного процесу, що забезпечувала якісну освіту. Незважаючи на те, що в цих установах панувала суворая дисципліна, беззаперечний авторитет викладача і класного наставника, освітній процес будувався на взаємному довірі і повазі до особистості. Одним із педагогічних впливів на вихованців був приклад учителів та вихователів у ставленні до своїх професійних обов'язків. Навчально-виховний процес у приватних навчальних закладах базувався на чіткому дотриманні правил поведінки.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у визначенні основних напрямків розвитку професійної освіти в середовищі євреїв Єлисаветградщини.

Ключові слова: Єлисаветградщина, євреї, навчальні заклади, приватні єврейські навчальні заклади.

VASIUTYNSKA Yelena Arturivna –

a teacher of the Foreign Languages Department of "Specialists' Training For Pre-Trial Investigation Units" Faculty

of the Donetsk State University of Internal Affairs

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3967-0269>

e-mail: lenar@i.ua

ACTIVITIES OF PRIVATE JEWISH EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN ELIZABETH HRADSHKY AT THE BEGINNING OF THE 20TH CENTURY

The article examines the peculiarities of the activity of private Jewish educational institutions in the Yelisavetgrad region at the beginning of the 20th century.

It was found that in the history of the development of the education system in the Yelisavetgrad region at the beginning of the 20th century, an important role belonged to the public of the city, the private initiative to open educational institutions of

private direction. Private Jewish educational institutions have become one of the best educational institutions in the Kherson province. They stood out among other educational institutions of the region with original approaches to the organization of the educational process, an excellent selection of highly qualified teachers and class mentors, and enjoyed a certain freedom of creativity when choosing methods and methods of education and upbringing.

The leading feature of the formation of the system of private Jewish education in the Yelisavetgrad region was its socio-pedagogical significance, which was characterized by the correlation of pedagogical goals with methods, internal order, content and management of the educational process in private educational institutions.

It is necessary to note the activity of the public initiative to supplement the content of education in Jewish private educational institutions with developmental, humanitarian and practical directions.

It was found that these private educational institutions were popular among the population. They attracted students with the effective organization of the educational process, which ensured quality education. Despite the fact that strict discipline prevailed in these institutions, the undisputed authority of the teacher and class mentor, the educational process was built on mutual trust and respect for the individual. One of the pedagogical influences on pupils was the example of teachers and educators in their attitude to their professional duties. The educational process in private educational institutions was based on clear compliance with the rules of conduct.

We see the prospects for further research in determining the main directions of the development of professional education among the Jews of Yelisavetgrad region.

Key words: Yelisavetgrad region, Jews, educational institutions, private Jewish educational institutions.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. З прийняттям нової Конституції України, «Декларації прав національностей», закону «Про національні меншини» в Україні були закладені правові основи цивілізованого розвитку національних процесів, виявлення національної свідомості всіх громадян. Єдиний спосіб подолати історичне відчуження – це чесна, об'єктивна історія [4, с. 6].

У контексті розкриття проблеми історії розвитку приватної єврейської освіти на Єлисаветградщині виняткової актуалізації потребує власне період початку ХХ ст., адже на цей час припадає зростаючий інтерес громади до освіти. Відповідно зростають різні матеріальні пожертвування та добровільні грошові внески в розбудову освітянської справи [7, с. 70]. Приватні навчальні заклади Єлисаветградщини як історично сформований тип освіти в умовах нестачі державних шкіл в більшості випадків переслідували освітні та просвітницькі цілі. Вони були помітним явищем в освітній інфраструктурі краю, ставши невід'ємною частиною регіональної педагогічної та культурної традиції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує, що лише окремі аспекти розвитку єврейських навчальних закладів приватного спрямування на Єлисаветградщині на початку ХХ ст. розкрито у працях О. Акімкіна, А. Кендюхової, О. Філоненко. Однак цілісного уявлення про діяльність приватних шкіл в середовищі євреїв на території краю в історико-педагогічній науці не сформовано.

Мета статті – розглянути особливості діяльності приватних єврейських навчальних закладів на Єлисаветградщині на початку ХХ століття.

Виклад основного матеріалу дослідження. В історії розвитку системи освіти на Єлисаветградщині на початку ХХ ст. вагома роль належала громадськості міста, приватній ініціативі щодо відкриття навчальних закладів приватного спрямування [7, с. 120].

Заслугує на особливу увагу досвід діяльності найбільш прогресивних освітніх інституцій для євреїв на теренах краю в досліджуваній період.

Істотне зростання приватних навчальних закладів в Єлисаветградському повіті Херсонської губернії було відзначено з наприкінці ХІХ ст. Так, у Єлисаветграді було засновано низку приватних навчальних закладів. Ці заклади створювалися з різною метою – в комерційних цілях, задля благодійності або для реалізації новаторських ідей та певною мірою задовольняли освітні потреби населення. У краї функціонувала розгалужена система шкіл для євреїв. Зауважимо, що єврейське населення Єлисаветградщини було одним із найактивніших в освітній сфері, активність якого упродовж ХІХ – початку ХХ ст. виявлялася у створенні різних типів шкіл (хедерів, Талмуд-тор, професійних навчальних закладів) [7].

Так, у 1903 р. місцеве біржове товариство почало клопотати про відкриття у місті нового середнього навчального закладу – комерційного училища. На узгодження цього питання у різних інстанціях пішло кілька років.

Невдовзі було відкрито приватне училище М. Гослена, яке проіснувало менше року. Архіви його не збереглися. Згодом, у 1906 р., М. Гослен заснував також приватну жіночу гімназію. У 1909 р. в ній навчалось 220 учениць.

У 1906 р. відкрилося приватне комерційне училище В. Бонч-Бруєвича. Засновника перш за все цікавило наскільки прибутковим буде навчальний заклад. Тому він приймав до училища переростків, євреїв понад 50 % встановленої норми, зменшував зарплату викладачам відносно встановлених норм. Між засновником та директором училища виникли непорозуміння. У 1911 р. училище В. Бонч-Бруєвича було закрито, її 101 його бази утворилось Друге комерційне училище товариства викладачів.

У січні 1908 р., батьки, незадоволені порядками в училищі В. Бонч-Бруєвича, порушили питання про відкриття в Єлисаветграді громадського комерційного училища. Одним із засновників цього навчального закладу був видатний єврейський громадський діяч, відомий далеко за межами міста, місцевий рабин, інженер-технолог В. Тьомкін. Очолював В. Тьомкін і раду, яка керувала громадською 4-річною талмуд-торою. У ній безкоштовно навчалось 290 учнів і найбільш дітям видавалися взуття та одяг. На користь цього закладу було зроблено великі внески

купцями-євреями Б. Олинським у 1887 р., Я. Коганом у 1896 р. та іншими. Очоловав В. Тьомкін також товариство допомоги найбіднішим учням професійного жіночого єрейського училища, в якому безплатно навчалися 185 учениць. Крім того, він очоловав товариство допомоги найбіднішим євреям [7, с. 81].

На початку ХХ ст. виникають приватні єврейські навчальні заклади – Єлисаветградське єврейське приватне жіноче училище 3 розряду (1915 р.), Єлисаветградська єврейська чоловіча гімназія М. Крижановського (1916 р.).

Єлисаветградська єврейська чоловіча гімназія, яка була заснована 13 липня 1916 р. двома викладачами: Шалитою і Воловим на вул. Дворцовій. На початку свого існування вона мала лише два підготовчі та три основні класи. Відразу ж після її відкриття учням гімназії були надані права згідно з якими, після закінчення навчального закладу їм дозволялося вступати до вищих навчальних закладів без додаткових іспитів [6, с. 241].

Аналіз архівних даних [3; 4] свідчить, що з 1916 по 1918 рр. до гімназії приймали тільки хлопчиків віком 7–8 років, які вміли читати, писати та знали три правила з арифметики. Вступні іспити проводилися з трьох дисциплін: російської мови, арифметики та Закону Божого. У 1917 р. гімназія вже мала 7 класів. З 1918 і у 1919 р. в ній могли навчатися й дівчата (з 1 по 3 класи). Наповнюваність учнями класів була досить велика (інколи, навіть, до 40–45 осіб), що було заборонено Міністерством народної освіти, якому підпорядковувалася гімназія. Оскільки євреїв, бажаних віддати своїх дітей на навчання, було дуже багато, то відбір на вступних іспитах проходив суворо та ретельно.

За соціальним станом у гімназії навчалися: діти міщан, купців, дрібних чиновників, вільних поселенців, рідко діти незаможних селян. Соціальний статус батьків гімназистів підтверджує, що освіта у цей період була доступною, в основному, лише певним верствам населення. Приймали до гімназії Шалити і Волова дітей різних віросповідань. У закладі навчалися переважно діти єврейської національності – біля 70 % хлопчиків-євреїв та біля 30 % дітей з православних сімей. Навчалися в гімназії діти з різних регіонів – Херсонської, Київської та Харківської губерній, що свідчить про досить високий рівень освіти в даному навчальному закладі та його престиж у країні.

Навчальна програма була досить широкою: вивчалися Закон Божий (для православних), єврейська мова та історія (для учнів юдейської віри, хоча зазначимо, що вони теж вивчали основні положення Закону Божого), російська писемність та усне мовлення, латинська, німецька, французька, грецька мови, математика, фізика, космографія, географія, історія, природознавство, філософська пропедевтика, основи законодавства, чистопописання, малювання та креслення, гігієна. Українську мову викладати почали лише з 1918 р. Крім того, згідно з розпорядженням Міністерства Народної освіти, яке вийшло того ж року, у кожному класі відводилося не менше години на зайняття гімнастиком і не

менше трьох раз на добу (по 20–25 хвилин) на прогулянки на вулиці.

Важливою умовою організації взаємостосунків з учнями було добре знання їх особистостей. З метою вивчення учнів в гімназії дуже ретельно збиралися відомості про успішність та поведінку учнів [7, с. 90]. Підтвердженням цьому є низка документів, що збереглися в Державному архіві Кіровоградської області (Ф. 64.) – «Відомості про учнів» (метричні свідоцтва та посвідчення соціального статусу батьків), «Журнали балів», «Термінові відомості» за певний проміжок навчального року, «Відомості про поведінку та покарання учнів» тощо [1].

У 1916 р. перевідні та випускні іспити було скасовано, тому оцінювали знання учнів з того чи того предмету на підставі річних оцінок. Рішенням педагогічної ради учень переводився до наступного класу або ж залишався на другий рік у тому ж класі. При цьому педагогічна рада обов'язково заслуховувала характеристику на кожного окремого учня, яку складав класний наставник. У ній зазначалося з яких дисциплін учень встигає, з яких у нього є проблеми та вказувалися причини неуспішності. З метою усунення прогалин у вивченні того чи того предмету педагогічна рада надавала учневі рекомендації для занять влітку. В окремих випадках виносила ухвалу залишити на другий рік. Інколи учнів виключали з гімназії через погану успішність, незадовільну поведінку та велику кількість пропущених занять без поважних причин. Необхідно відзначити, що виключення з гімназії, як форма виховання, використовувалась дуже рідко.

Загальна успішність учнів в закладі була досить високою – добре навчалися більше половини учнів. Найкращі показники успішності були з єврейської історії, природознавства, фізики, географії та російської мови, дещо гірші – з алгебри, геометрії, французької та німецької мов [1, с. 25].

У гімназії Шалити та Волова навчалися й діти з малозабезпечених сімей. Для них при оплаті навчання існувала система знижок. Звільняли зовсім від платні лише з дуже поважних причин, які обов'язково перевірялися представниками Попечительської ради. Найчастіше просто зменшували розмір платні або ж дозволяли вносити її в декілька етапів упродовж навчального року.

Аналіз фахового складу педагогічного колективу єврейської чоловічої гімназії Шалити і Волова свідчить про те, що вчителі закладу були досить кваліфікованими, більше половини членів педагогічного колективу мали вищу освіту. Приймали на роботу викладачів лише з відома попечителя Одеського навчального округу та з дозволу Шалити і Волова (на документах мали бути обов'язково підписи цих трьох осіб). Ретельно збиралася інформація про освіту кандидата на посаду вчителя, про його «політичну благонадійність», порядність, відгуки з місця попередньої роботи тощо. Більшість вчителів не були євреями, причому в педагогічний колектив входило чимало жінок. На той час викладачі були високоосвіченими людьми, вони не були

вузькоспеціалізованими фахівцями. Деякі викладачі-евреї працювали «в гімназії після закінчення Єврейського інституту, в якому можна було навчатись безкоштовно, однак, у такому разі необхідно було відпрацювати 8 років за призначенням Міністерства народної освіти або ж повернути ті гроші, які витрачалися на їхнє навчання. При цьому Міністерство забороняло відразу ж після закінчення інституту вступати на військову службу, бо такій особі відразу ж видавався «вільний» диплом [3, с. 94–95].

Найбільш популярною формою об'єднання зусиль гімназії та сім'ї було «допущення батьків до слухання класних уроків», участь батьків у роботі педагогічних рад, створення батьківських комітетів, виставлення щомісячних (так званих «термінових») відомостей про успіхи в навчанні та поведінку дітей в актовій залі гімназії для ознайомлення з ними батьків у призначені дні, проведення загальних батьківських зборів та ін.

Досвід роботи єврейської гімназії Шалити і Волова показує приклади залучення до розв'язання освітніх проблем не лише органів місцевого самоврядування, а й широких кіл громадськості, зокрема батьків учнів через участь у батьківських комітетах [6, с. 242]. Як свідчать архівні джерела, вагому роль у забезпеченні ефективного навчально-виховного процесу гімназії Шалити і Волова відігравав Батьківський комітет, який у 1917 р. було перетворено на Опікунську раду. Обирали членів комітету (їх кількість складала 24) на загальних батьківських зборах. До ради входили представники від батьківських колективів кожного класу незалежно від віросповідання та освіти, хоча все ж таки перевага надавалася батькам, які мали середню та вищу освіту. Рада брала активну участь у вирішенні багатьох питань, таких як платня за навчання і надання пільг, придбання наочних посібників, піклування про здоров'я гімназистів, виділення коштів на харчування тощо. Для забезпечення повноцінного харчування учнів гімназії всі батьки вносили додаткову платню у розмірі 10 крб. на рік [1, с. 112].

Навчальний заклад приваблював учнів ефективною організацією навчально-виховного процесу, що забезпечувала якісну освіту: з гімназії вийшло чимало дітей, нагороджених медалями, значна кількість випускників вступила до вищих навчальних закладів. Незважаючи на те, що в навчальному закладі панувала сувора дисципліна, беззаперечний авторитет викладача і класного наставника, освітній процес прагнули будувати не на суворій дисципліні, яка підтримувалась би покараннями, а на взаємному довірі і повазі до особистості [7, с. 90].

Єлисаветградська єврейська чоловіча гімназія Шалити і Волови стали одними з найкращих навчальних закладів в Херсонській губернії. Вони вирізнялися серед інших навчальних закладів регіону оригінальними підходами до організації навчально-виховного процесу, прекрасним підбором висококваліфікованих педагогів та класних наставників, користувалися певною свободою творчості при виборі методів та прийомів навчання та виховання. Провідною тенденцію

функціонування цих закладів був громадсько-державний характер управління, про що свідчить конструктивні ідеї як педагогів, так і представників батьківських комітетів, спрямовані на вдосконалення організації навчально-виховного процесу [1, с. 93].

Певний внесок у справі жіночої освіти регіону зробило Єлисаветградське єврейське приватне жіноче училище III розряду.

Згідно з законопроектом про приватні навчальні заклади 7 березня 1915 р. Єлисаветградська училищна рада розглянула клопотання Общини допомоги бідним євреям м. Єлисаветграда від 31 грудня 1914 р. та постановила:

- дозволити Общині допомоги бідним євреям м. Єлисаветграда відкрити і утримувати приватний жіночий єврейський навчальний заклад;
- поданий Общиною статут навчального закладу з навчальним планом затвердити;
- нижчий приватний заклад вважати закритим згідно з проханням з дня відкриття Общиною дозволеного їй навчального закладу.

Єлисаветградське єврейське приватне жіноче училище III розряду ставило за мету навчання єврейських дівчат за програмою початкових училищ. Навчальні плани закладу передбачали чотирирічний термін навчання з 5–6-годинними щоденними заняттями; у разі потреби з дозволу керівництва відкривалися паралельні класи.

Училище знаходилося у відомстві Міністерства народної освіти і в найближчому завідуванні директора та інспектора народних училищ Херсонської губернії. Завідуванням господарською частиною училища і турботою про його благоустрій займалося Правління Общини допомоги бідним євреям і Попечительська рада училища.

Начальний рік тривав з 15 серпня до 1 червня. Діти приймалися в навчальний заклад від 8-річного віку. При прийомі зверталася увага на вік дівчат, бажання вступити до училища і стан їхнього здоров'я.

Навчальний план училища включав вивчення таких предметів: у першому та другому класах – російської мови, єврейської мови і єврейської історії, арифметики, малювання, співів, ручної праці, рукоділля; у третьому і четвертому класах вивчали всі вище зазначені дисципліни окрім співів та ручної праці, також проводилися бесіди про природу і вивчалася географія.

Ученицям, які закінчили курс навчання в училищі видавався атестат та свідоцтво з підписами інспектора народних училищ, завідуючого училищем і викладачів.

Для всебічного обговорення питань навчально-виховного процесу в училищі функціонувала педагогічна рада у складі завідуючої і викладачів. Прогресивним був той факт, що до складу педагогічної ради, крім учителів, входили два представники опікунської ради, які мали право вносити пропозиції для обговорення питань на засіданні педагогічної ради.

Пріоритетним питанням, яке обговорювалось педагогами було питання щодо забезпечення ними

якісної освіти в навчальному закладі. Педагогічна рада мала повноваження, які визначалися статутом навчального закладу та була його колегіальним органом управління [17, с. 111].

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Отже, в історії розвитку системи освіти на Єлисаветградщині на початку ХХ ст. вагома роль належала громадськості міста, приватній ініціативі щодо відкриття навчальних закладів приватного спрямування. Приватні єврейські навчальні заклади стали одними з найкращих навчальних закладів в Херсонській губернії. Вони вирізнялися серед інших освітніх інституцій краю оригінальними підходами до організації навчально-виховного процесу, прекрасним підбором висококваліфікованих педагогів та класних наставників, користувалися певною свободою творчості при виборі методів та прийомів навчання та виховання.

Провідною ознакою формування системи приватної єврейської освіти на Єлисаветградщині була її соціально-педагогічна значущість, яка характеризувалася співвідношенням педагогічних цілей з методами, внутрішнім розпорядком, змістом і управлінням навчальним процесом у приватних навчальних закладах.

Необхідно відзначити активність громадської ініціативи щодо доповнення змісту навчання в єврейських приватних навчальних закладах розвиваючим, гуманітарним та практичним напрямками.

З'ясовано, що ці приватні освітні інституції користувалися популярністю серед населення. Вони приваблювали учнів ефективною організацією навчально-виховного процесу, що забезпечувала якісну освіту. Незважаючи на те, що в цих установах панувала сувора дисципліна, беззаперечний авторитет викладача і класного наставника, освітній процес будувався на взаємному довірі і повазі до особистості. Одним із педагогічних впливів на вихованців був приклад учителів та вихователів у ставленні до своїх професійних обов'язків. Навчально-виховний процес у приватних навчальних закладах базувався на чіткому дотриманні правил поведінки.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у визначенні основних напрямків розвитку професійної освіти в середовищі євреїв Єлисаветградщини.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Єлисаветградська єврейська чоловіча гімназія Шалити і Волова, м. Єлисаветград Єлисаветградського повіту Херсонської губернії. *Державний архів Кіровоградської області*. Ф. 64. Оп. 1. Спр. 13.
2. Єлисаветградська міська управа, м. Єлисаветград Єлисаветградського повіту Херсонської губернії. *Державний архів Кіровоградської області*. Ф. 78. Спр. 892. 43 арк.
3. Кендюхова А. А. З історії розвитку приватної освіти. *Актуальні аспекти дослідження історії міста: матеріали обл. наук.-практ. істор.-краєзн. конф. Кіровоград, 2004*. С. 79–96.
4. Рудницька Н. В. Становлення і розвиток системи освіти євреїв на Волині у ХІХ – на початку ХХ століття : дис. ... канд. іст. н. : 07.00.01 – історія України. Запоріжжя, 2002. 261 с.

5. Філоненко О. В. Організація освіти національних меншин у центральному регіоні України в кінці ХІХ – початку ХХ ст. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. Вип. 122. С. 374–382.

6. Філоненко О. В. Організація навчально-виховного процесу в приватних навчальних закладах у центральному регіоні України в імперську добу (з кінця ХІХ – початку ХХ століття). *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2010. Вип. 91. С. 240–244.

7. Філоненко О. В., Акімкін О. М. Розвиток приватної освіти на Єлисаветградщині (друга половина ХІХ – початок ХХ століття): монографія. Дніпро: Середняк Т. К., 2022. 256 с.

REFERENCES

1. Yelysavethrads'ka yevreys'ka cholovicha himnaziya Shalyty i Volova, m. Yelysavethrad Yelysavethrads'koho povitu Khersons'koyi huberniyi [Yelysavetgrad Jewish Men's Gymnasium Shalyta and Volova, Yelysavetgrad, Yelysavetgrad County, Kherson Province]. *Derzhavnyy arkhiv Kirovohrads'koyi oblasti*. F. 64. Op. 1. Spr. 13. [in Ukrainian]
2. Yelysavethrads'ka mis'ka uprava, m. Yelysavethrad Yelysavethrads'koho povitu Khersons'koyi huberniyi [Yelysavetgrad City Administration, Yelysavetgrad, Yelysavetgrad County, Kherson Province]. *Derzhavnyy arkhiv Kirovohrads'koyi oblasti*. F. 78. Spr. 892. 43 ark. [in Ukrainian]
3. Kendyukhova, A. A. (2004). Z istoriyi rozvytku pryvatnoyi osvity [From the history of the development of private education]. *Aktual'ni aspekty doslidzhennya istoriyi mista: materialy obl. nauk.-prakt. istor.-krayezn. konf. Kirovohrad*. S. 79–96. [in Ukrainian]
4. Rudnyts'ka, N. V. (2002). Stanovlennya i rozvytok systemy osvity yevreyiv na Volyni u XIX – na pochatku XX stolittya [Formation and development of the Jewish education system in Volyn in the 19th – at the beginning of the 20th century] : dys. ... kand. ist. n. : 07.00.01 – istoriya Ukrainy. *Zaporizhzhya*. 261 s. [in Ukrainian]
5. Filonenko, O. V. (2013). Orhanizatsiya osvity natsional'nykh menshyn u tsentral'nomu rehioni Ukrainy v kintsy XIX – pochatku XX st. [Organization of education of national minorities in the central region of Ukraine at the end of the 19th – beginning of the 20th century]. *Naukovi zapysky. Seriya: Pedahohichni nauky*. Kirovohrad: RVV KDPU im. V. Vynnychenka. Vyp. 122. S. 374–382. [in Ukrainian]
6. Filonenko, O. V. (2010). Orhanizatsiya navchal'no-vykhovnoho protsesu v pryvatnykh navchal'nykh zakladakh u tsentral'nomu rehioni Ukrainy v impers'ku dobu (z kintsya XIX – pochatku XX stolittya) rganization of the educational process in private educational institutions in the central region of Ukraine during the imperial era (from the end of the 19th to the beginning of the 20th century). *Naukovi zapysky. Seriya: Pedahohichni nauky*. Kirovohrad: RVV KDPU im. V. Vynnychenka. Vyp. 91. S. 240–244. [in Ukrainian]
7. Filonenko, O. V., Akimkin, O. M. (2022). Rozvytok pryvatnoyi osvity na Yelysavethradshchyni (druga polovyna XIX – pochatok XX stolittya) [The development of private education in the Yelisavetgrad region (second half of the 19th – beginning of the 20th century)]: monohrafiya. *Dnipro: Serednyak T. K.* 256 s. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ВАСЮТИНСЬКА Єлена Артурівна – викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету №1 Донецького державного університету внутрішніх справ.

Наукові інтереси: розвиток освіти національних меншин на Єлисаветградщині у другій половині ХІХ – на початку ХХ ст.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

VASIUTYNSKA Yelena Arturivna – a teacher of the Foreign Languages Department of "Specialists' Training For Pre-Trial Investigation Units" Faculty of the Donetsk State University of Internal Affairs.

Scientific interests: the development of national minorities' education in the Yelisavetgrad region in the second half of the 19th – at the beginning of the 20th century.

Стаття надійшла до редакції 26.08.2023 р.

УДК: 378.013

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-209-428-432

ПУГАЧОВА Катерина Сергіївна –

аспірант кафедри інноваційних та інформаційних технологій в освіті Навчально-наукового інституту педагогіки, психології, підготовки фахівців вищої кваліфікації Вінницького державного педагогічного університету

імені Михайла Коцюбинського

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6376-4305>

e-mail: puhachova.kateryna@vspu.edu.ua

СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Стаття аналізує вплив сучасних інноваційних технологій на процес вивчення іноземних мов. Розглядаються чотири ключові напрямки: інтерактивні платформи, мультимедійні засоби, ігрові методики та освітні додатки. Ці технології демонструють здатність до адаптації під індивідуальні потреби учнів, підвищують мотивацію та ефективність навчання, а також сприяють розвитку комплексних мовних навичок. Стаття надає узагальнений огляд цих технологій та їх впливу на освітній процес. Завдання викладача полягає в тому, щоб створити умови практичного оволодіння мовою для кожного студента, вибрати такі методи навчання, які дозволили б кожному проявити свою активність, свою творчість. Також активізувати пізнавальну діяльність студентів у процесі навчання. Сучасні педагогічні технології, такі як навчання у співпраці, проектна методика, використання нових інформаційних технологій, інтернет-ресурсів, допомагають реалізувати особистісно орієнтований підхід у навчанні, забезпечують індивідуалізацію і диференціацію навчання. Нововведення, або інновації, характерні для будь-якої професійної діяльності людини, і тому, природно, стають предметом вивчення, аналізу та впровадження. Інновації самі по собі не виникають, а є результатом наукових пошуків, передового педагогічного досвіду окремих викладачів та цілих колективів. Пошуки вирішення педагогічних проблем інноватики пов'язані з аналізом наявних результатів дослідження сутності, структури, класифікації та особливостей перебігу інноваційних процесів у сфері освіти. Використання мультимедійних технологій на лекційних курсах сприяє поліпшенню концентрації уваги студентів, процесів розуміння і запам'ятовування, формування чітких уявлень, засвоєнню теоретичних знань (понять, концепцій та ін.), активізуючи пізнавальну діяльність студентів.

Ключові слова: інноваційні технології, навчання мов, мультимедіа, ігрові методики, інтерактивне навчання.

PUHACHOVA Kateryna Serhiivna –

a postgraduate student of the Department of Innovative and Information Technologies in Education, Educational and Scientific Institute of Pedagogy, Psychology, Training of Highly Qualified Specialists, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6376-4305>

e-mail: puhachova.kateryna@vspu.edu.ua

MODERN INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN EDUCATION FOREIGN LANGUAGES

The article analyzes the influence of modern innovative technologies on the process of learning foreign languages. Four key areas are considered: interactive platforms, multimedia tools, game techniques and educational applications. These technologies demonstrate the ability to adapt to the individual needs of students, increase motivation and effectiveness of learning, and also contribute to the development of complex language skills. The article provides a general overview of these technologies and their impact on the educational process. The teacher's task is to create conditions for practical language acquisition for each student, to choose such teaching methods that would allow everyone to show their activity and creativity. Also, to activate the cognitive activity of students in the learning process. Modern pedagogical technologies, such as collaborative learning, project methodology, use of new information technologies, Internet resources, help implement a personally oriented approach to learning, provide individualization and differentiation of learning. Innovations, or innovations, are characteristic of any human professional activity, and therefore naturally become the subject of study, analysis and implementation. Innovations do not arise by themselves, but are the result of scientific research, advanced pedagogical experience of individual teachers and entire teams. The search for a solution to the pedagogical problems of innovation is connected with the analysis of the available results of research into the essence, structure, classification and peculiarities of the course of innovation processes in the field of education. The use of multimedia technologies in lecture courses helps to improve the concentration of students' attention, the processes of understanding and memorization, the formation of clear ideas, the assimilation of theoretical knowledge (concepts, concepts, etc.), activating the cognitive activity of students.

Key words: innovative technologies, language learning, multimedia, game methods, interactive learning.